

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

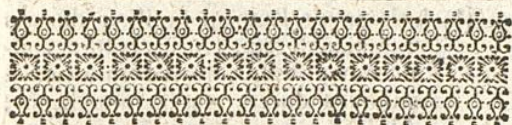
Nicolai Hieronymi Gvndlingii J. C. Ivs Naturæ ac Gentivm

Gundling, Nicolaus Hieronymus

Halæ Magdeburgicæ, 1736

Cap. I.

urn:nbn:de:gbv:45:1-208

CAP. I.

DE LEGE ET QUÆ AD IL-
LAM RESPICIT IVRISPRVDENTIA NA-
TVRALI EIVSQUE EF-
CTIVS.

§. I.

Homo appetere potest &
velle actuque appetit &
vult. Animantium ap-
petendi norma instinctus
naturæ videtur : homini-
bus lex alia posita est, ratione digno-
scenda.

§. II.

Sicuti enim nihil est, quod non a-
gat, agaturque secundum *modum cer-
tum*; ita tam Philosophi, quam Poetæ
de lege æterna mentionem faciunt. So-
lus homo modum sibi præscriptum in-
telligit, & *naturæ impulsus* ratione tem-
perat, sicque legem suam (*) sequitur.

A 2

(*) lu-

(*) Juriscontulti Romani similiter diuersis
 visionibus legem, seu ius naturæ con-
 siderant. VNA, quod natura omnia
 animalia docet, ius naturæ dicunt;
 ALTERA, quod vnumquemque na-
 turalis ratio docet, *inque ratione con-*
ficitur, seu Tullius loquitur. Cum
 que gentes consent ex hominibus,
 hinc ius istud in ratione confectum
 iuris architectis sæpe numero *ius*
gentium appellatur.

§. III.

Lex a ligando licet in idiomate la-
 tino nomen non habeat, sed a legendo;
 certum est tamen, adstringi homines e-
 orumque appetitionibus necessitatem
 iniici, ne a scopo & fine sibi proposito
 abluant.

§. IV.

Auctor primæ huius & vniuersalis
 legis Deus est, de cuius existentia &
 perfectionibus in Ethica cap. VII. co-
 piose egimus. Vnde ἀβλεψίας rei sunt
 vitio mihi vertentes, me de Deo hac in
 disciplina nihil præcepisse.

§. V.

Medium, quo nobis innotescit ea
 lex, recta ratio est; inepteque supersti-
 tiosi essent, qui hac parte rationem non
 existimarent rectam. Aliud ζήτημα vi-
 detur, an nihil aliunde velut supplemen-
 tum

tum possit adiiici? Quod permitto; sed tum *reuelatio altera*, quæ fit per scripturam sacram, incipit; sicuti nec eo referenda sunt, quæ *ius arbitrarium*, seu *ciuile* addit. In quibus vero *scriptura* atque *lex ciuilis* cum ratione conueniunt, in illis *rationi* primæ deferendæ sunt partes. Quod illi sine negotio intelligent, qui tenent, bis quatuor facere octo; ac proinde, si eadem enunciatio occurreret in scriptura, aut corpore iuris, absolum foret certe, statuere, hanc veritatem non e rationis fonte, sed *scriptura sacra*, vel *lege Romana* esse petendam. Id verum, conspiraturum hac parte verbum diuinum & ius Quiritium cum disciplina numerorum. Immo non potest non concordare, quia illa enunciatio est veritatis vniuersalis atque æternæ, cuius *Deus quoque* est auctor, qui sibi nunquam inuenitur contrarius. Applicatio facilis est.

§. VI.

Et summum Numen vero nec pro arbitrio præcipit, quod præcipit, nec ex mera voluntate prohibet. Est id infinite sapiens ac summe bonum.

§. VII.

Sapiens rem ipsam intuetur & naturam

A 3

turam

turam uniuscuiusque rei contemplatur, atque ei congruenter decernit.

§. VIII.

Ergo etiam DEVS, qui res omnes suis ponderibus & proportionibus instruxit & distinxit, ac naturæ humanæ suam mensuram dedit, ei quoque, quia constantissime sapiens est, conuenienter præcipit, atque ex consequenti immutabilem legem dicit. Vnde quæ de mutabilitate iuris naturalis in medium feruntur, meræ tricae sunt, aut nugæ.

§. IX.

Nec minus, sed sua sponte spinosa alias quæstio intelligitur, deturne actio antecedenter ad voluntatem diuinam bona, an secus? Nunquam enim intellectus & voluntas diuina separari debent. Præcipit DEVS talia, quæ proportioni humanæ naturæ congruere videt: & videt autem, quia sapientissimus, & vult quoque, quia perfecte bonus est.

§. X.

A perfecte bono autem vt ceteræ bonitates omnes manant; ita idem nihil, nisi bonum, hominem quoque ferretari iubet.

§. XI.

Itaque & leges mortalibus datæ bonæ

bonæ sunt atque viles, eorumque naturam *conseruant & perficiunt.*

§. XII.

Naturam conseruare & perficere significat felicem reddere.

§. XIII.

Felicitas quietem & indolentiam continet.

§. XIV.

Quies & indolentia vel interna est, vel externa.

§. XV.

Interna in libertate & vacuitate prauorum affectuum consistit, simul atque externam complectitur; non hæc vicissim illam.

§. XVI.

Qui enim intra mentem nulla appetitione inconcinna vrgetur, non etiam in externos actus quieti & rectæ voluntati contrarios erumpet.

§. XVII.

Igitur honestum comprehendit quoque iustum, & decens. Honestum iniustum & indecens *σιθηρόζυλον* est. Quod ita intelligendum, vt qui interne quietus est, eoque *honestus* ac virtutis *honore* conspicuus, simul quoque obseruare censeatur, quod est minus.

fectissimum enim virtus est: de qua in
Ethica fusius.

§. XVIII.

Sed honestum vero, id est, solida
virtus non vno actu halituque obtine-
tur: semper aliquid in appetitionibus
nostris poliendum & viribus diuinis
perficiendum restat: & interea tamen
cum aliis vna sumus & esse quoque de-
bemus.

§. XIX.

Itaque haud male agunt, qui le-
gem naturæ in *absolutam* & *hypotheticam*
distinguunt.

Laudetur *Heumanni* dissertatio moralis de
distinctione iusti & honesti,

§. XX.

ILLA homini præscribit, quæ ad ho-
nestatem *omnibus numeris absolutam*
pertinent: eaque in philosophia mora-
li ample sunt exposta.

Possent obiici, nos alias *philosophiam mora-*
lem, seu ethicam stricte circa actio-
nes honestas versari scripserisse; nunc
autem latius eam extendere, vt ius-
tas quoque comprehendat. Sed re-
ponitur: manere verum fixumque,
honestum complecti quoque iustum,
ut ut iustum & honestum possunt se-
parari ac doctrinæ distinctioris &
perspicuitatis gratia iustitiæ regulæ,
&

&, quæ inde permanent, conclusiones seorsum proponi. Vno verbo: Omnis vir honestus est iustus, ac decens; sed non omnis iustus ac decorus est illico honestus, ac perfecte sapiens. Quod non intellexit Doctor Gallus *Balth. BRANCHV obseruat.* c. XIV. Vnde patet, diuersas *relationes* facere, vt philosophia moralis modo latius extendatur, modo vniuersim tractetur, modo ex parte ante oculos constituitur.

§. XXI.

HÆC naturam aberrantem & affectibus obnoxiam ponit, adeoque quæ ad *externam* felicitatem & quietem conferuandam pertinent, præcipit primario; ita tamen, vt nec reliqua suo tempore sint posthabenda.

§. XXII.

Quod si enim homines omnes mutua charitate ac honestate forent præditi, eiusque abundantiam sub pectore gestarent, non aliis sane præceptis opus esset; nec dubium, quin nemo alterum consulto animo sit læsurus. At, cum ea *vulgo* a mortalium vita moribusque exulet, hinc externa felicitate & quiete obtenta *vanisper* contenti sumus, eiusque conferuandæ rationes maxime vrgemus, donec *honesti* amoris integræ-

A § que

que sapientiæ suauissimi fructus in vnoquoque sese exerant.

§. XXIII.

EXTERNÆ FELICITAS relationem continet, nec sine aliis hominibus mente concipi potest: quemadmodum nec infelicitas externa, vbi vel turbamur ab aliis, vel ipsimet alios turbamus, sine eiusmodi visione intelligitur. Quæ ad *emendationem* internam vnus cuiusque hominis singularem pertinent, alterius iterum loci sunt ac disciplinæ.

§. XXIV.

ALII autem *homines* vel imperio communi sunt subiecti, vel in libertate agunt.

§. XXV.

Vtrique socii sunt. Hos NATURA coniunxit, illos ARS, seu *pactio*.

§. XXVI.

Cum sociis est viuendum. Viuere autem profus non poteris, adeoque nec conseruare naturam, nec frui humanitate, nisi vnique relinquantur libertatem externam, & iura vel *natura*, vel *facto humano* competentia.

§. XXVII.

Tantum inuestigandum est, vtrum tam lex naturæ absoluta, quam hypothethe-

thetica rationem *legis proprie dictæ* habeant, an contra?

§. XXVIII.

Lex enim proprie dicta, secundum dissentientes, *iussum imperantis simulatque pœnam, ni pareant subiecti, externam, arbitrariam præsentem, aut sequentem inuoluit; vti improprie dicta suasionem moralem solam & pœnam naturalem.*

§. XXIX.

Iam vero, aiunt, certum est, omnes leges naturales esse etiam *veritates* morales; has veritates necessariam cum ipsa natura humana connexionem ostendere, nec a voluntate, sed intellectu divino sapientissimo procedere; ad veritatum autem cognitionem non imperio opus esse, sed attenta consideratione: hinc atheum quoque, quemadmodum iam *Grotius* vidit, eas, vti alias geometricas veritates, cognoscere, vtut fontem & autorem illarum ignorat. Vbi autem imperium externe cogens cessat, ibi etiam *legis proprie dictæ* ideam vanescere: hanc enim iussum, ut diximus, imperantis esse suam vtilitatem respicientis, & seuerè vindicantis, si quid contra fiat.

§. XXX.

§. XXX.

Sed ego vero ob has rationes non deferendum vadimonium existimo. Est enim exploratum, DEVM non solum ab homine exigere, vt veritatem vtriusque legis, absolutæ puta & hypotheticæ, intelligat, sed etiam effectui dei atque sollicitè exequatur.

§. XXXI.

PRIORI respectu omnis lex veluti veritas, dogma, consilium, paternumque monitum considerari potest: quod iam *Puffendorfius* obseruauit.

§. XXXII.

POSTERIORI legis proprie dictæ habitum nomenque induet.

§. XXXIII.

Quidquid enim Deus ferio & seuerult; illud etiam seuerè præcipit, & quidem cum imperio, ac, quia potentissimus, simulatque iustissimus, mali cuiuscunque vindicem agere certe potest.

§. XXXIV.

Quod IMPERIVM DIVINVM ficti nemo negat; ita dubitari nequit, quin vtile admodum sit, ac certo sensu necessarium, vt timori miseræ naturalis iungatur timor iræ diuinæ ac poenarum arbitrariarum, qui in Atheo non obseruatur,

uatur, ficque homini noua neceffitas, hoc eft, non obligatio tantum *interna*, fed *externa* imponatur exequendi, quod DEVS per rationem homini reuelat ac manifeftrat.

§. XXXV.

Secus etenim fi faxint mortales, pœna non folum eos naturalis manebit certa; verum etiam arbitraria infequetur: quamuis non tam facile arbitraria diuina, quam humana percipiatur, aut peccantes a tergo infequatur. Sufficit, *tarditatem* fupplicii *grauitate* fœpiffime compensari omnesque ea ratione pœnas fingulares in vna tandem GRAVISSIMA coniungi.

§. XXXVI.

Cui non obeft, quod Legislatores humani propriam vtilitatem refpiciant. Eft enim id non prorfus verum, fed potius character tyrannorum, non iufte ac cum bonitate imperantium: vt taceam non fuffecturum id rationis, quamlibet superiores omnes inter homines fuæ duntaxat vtilitatis forent ftudiofi, vt legis proprie dictæ idea a diuinis exulet. Merito enim Deo adfcribitur mens, intellectus, etfi in cerebro, quemadmodum homines, non cogitat.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Ex quo concluditur, nihil ob stare, quo minus utraque lex naturalis LEGIS nomen in *significatu recepto* retineat.

§. XXXVIII.

Concluditur quoque, non videri iam necesse, ut lex in proprie & improprie dictam secetur. Neque enim vlla lex humana rationabilis sine doctrina est: ut non statim omnibus sine disciplina patefcit. Vno verbo: latet in omni lege proprie dicta etiam improprie dicta, hoc est, *veritas*, seu *dogma*.

§. XXXIX.

Nec movet, hominem sapientem necessarium semper bonum malumque ante oculos habere. Quid enim impedit, quo minus etiam arbitrarium malum vereatur, & arbitrarium bonum a datore omnis boni vna cum necessario simul expectet? Homo sapiens non, ut DEVS, constanter sapiens est: ablu dit interdum a via. Hinc reducendus, & terrendus est, hinc itidem de nouo allucien dus. Vnde recte rationes subducunt, qui iusto non esse positam legem, hac addita cautione, adfirmant, quam diu manet iustus. Quid vero si recedat a via, si affectibus aliquid indulgeat?

at; Quocirca *πρώτον ψεύδος* in eo potissimum later, quod *Vir sapiens* in abstracto sine vlla immutatione, non autem, uti nunc inuenitur & in *concreto*, integre a dissentientibus spectetur.

§. XL.

Sed bonum factum! Respicit naturæ legem iurisprudentia naturalis. Ius enim & lex hic idem sonat.

§. XLI.

Sed complectitur ea legis tantum hypotheticæ cognitionem & congruam ad facta applicationem, quod officium est iurisconsulti & prudentis, a quo iuris peritia leuiter tinctus vtrique differt.

§. XLII.

Dico hypotheticæ. Iam enim practica Philosophiæ partem, quæ nostram naturalem & rationalem iurisprudentiam complectitur, explicamus, & præcepta ad pacis, quietis & felicitatis externæ conseruationem pertinentia; itemque conclusiones inde permanentes, quæ tam in statu libertatis, quam imperii frequentem vsum præstant, eo duntaxat referimus. Vnde quoties de *natura lege* necessaria loquimur, hanc intelligimus.

§. XLIII.

Hæc naturæ lex foecunda est, viua, nec sine actuosa efficientia. Hinc virtutes

tutes eius considerandæ omnino, quæ sunt *suadere, hortari, præcipere, vetare, punire*: quoniam sapientissima æque est ac iustissima.

§. XLIV.

PERMISSIONEM omisimus, quia hæc vel sub præcepto, vel prohibitione latet. Quod non eo modo capiendum, ac si negarem, posse legem quoque admitti permittentem. Mea sententia est, *præcipientem*, ut hoc istudue fiat, *permittere* quoque, ut obligatus exequatur præceptum: ac *prohibentem* permittere itidem, ut a prohibito absteineatur. Deinde dum *permittitur*, ut aliquis agat hoc, aut istud agat, aut non agat; iterum adest *præceptum*; ut omnes libertatem agenti indulgeant, simulatque *prohibitio* intelligitur, ne quis agentem impediatur, aut *abstinentem* cogat.

§. XLV.

Eadem legis virtutes efficiunt, ut in homine oriatur *obligatio*,

§. XLVI.

OBLIGATIO libertatem nostram circumscribit nosque ad voluntatis diuinæ impletionem manu ducit.

§. XLVII.

Quæ in internam & externam dispescitur.

§. XLVIII.

§. XLVIII.

INTERNA propriam utilitatem necessario cum hominis natura connexam, itemque timorem damni necessarii pro fundamento habet.

§. XIX.

EXTERNA vtilitatem & iacturam ab alieno arbitrio dependentem.

§. L.

Hic vtraque occurrit, & attendenda est. Homines enim non male & damnum necessarium & arbitrarium timent, *vtilitatemque* necessariam & *arbitrariam* affectant & sperant. VTRAQUE enim nos indolentes præstabit, nec separari vna ab altera commode poterit.

§. LI.

Obligatio CONNATA a natiuitate est, nec obligati *expresso*, nec etiam *tacito* consensu nititur. Ita obstrictus sum, ne quem sine causa lædam; etsi nullum pactum intercessit, nullum etiam consensus nostri indicium antecessit.

§. LII.

ACQUISITA vicissim obligati consensu fulcitur.

Dicatur de iis, qui aliis vocabulis vtuntur

B

&

& obligationis veræ præsumtæque mentionem faciunt.

§. LIII.

Prioris consideratio modestiæ; *posterioris* iustitiæ nos admonet.

Confer, quæ de binis hæc æquitatis ramis in *Ethica* nostra p. 66. 69. & 70. differuimus.

§. LIV.

PERFECTA obligatio, quæ plenissime nostram libertatem limitat, sola obligationis nomen meretur. IMPERFECTA obligatio non est; nisi verbis ludas, &, quia non SEMPER *perfecta caritas* vitio hominum vrgeri potest, *imperfecte* nos obligari contendas.

§. LV.

Vt vero effectus legis naturalis primarius OBLIGATIO est; ita eadem certo modo IUS operatur.

§. LVI.

Qui enim debet aliquid facere, vel non prohibetur, is quoque ius agendi habeat necesse est, uti, qui prohibetur agere, ius habet abstinendi.

§. LVII.

Vbi obligatio, ibi ab altera parte ius est: non autem vbi ius, ibi *semper* obligatio. Postremum intelliges, si hominem in *statu bellico* consideres, aut sal-

saltem *periculo*, ubi de sua solum conseruatione est sollicitus. Ita in bello vnicuique belligeranti competit ius cogendi alterum; neuter autem obstrictum se sentit, cogi vt se patiatur, aut indefensus pereat.

§. LVIII.

Ius *libertatem*, seu facultatem & potentiam activam significat, *Grotius* ADTRIBVTVM personæ dixit.

Libertas est facultas ad varios contingentes sponte aliquis eligendo.

§. LIX.

Libertas remotionem impedimentorum, vel cum, vel sine legis auxilio ponit.

§. LX.

Hoc ius in *acquisitum* & *connatum*, in *perfectum*, & *imperfectum* dispescitur.

§. LXI.

CONNATVM a natiuitate & a DEO est. Sic natura liberi sumus: sic primi homines ex communi viuebant, & quod volebant, vñibus suis applicabant.

§. LXII.

ACQVISITVM ex facto humano venit, vt imperium, itemque dominium.

§. LXIII.

Ius PERFECTVM, quod vrgeri potest

est, solum ius est: ius imperfectum repugnat; nisi rursus vocabulis pugnes, &, quod præter coactionem externam poscitur, ius imperfectum minus congrue appellites.

§. LXIV.

De iure interno nulla mentio facta est, quia homo non gaudet plena libertate interna, utut externa.

§. LXV.

Qui ius invito vel ex parte, vel in totum temere adimit, ei iniuriam facit.

§. LXVI.

Hinc volenti non fit iniuria, nisi lex factum prohibeat.

§. LXVII.

Iniuria partim ex immodestia crassa, partim iniustitia oritur.

§. LXVIII.

Iniuriam vero coercet & cauet lex naturalis, utpote rationi & conseruationi humani generis prorsus contrariam.

§. LXIX.

Ab hac lege non differt lex gentium, seu ius, quatenus pro lege sumitur. Primus hanc veritatem *Hobbesius* vidit, atque ex eo *Puffendorfius*.

§. LXX.

§. LXX.

Neque enim hoc aliud est, quam lex naturæ integris gentibus applicata; adeoque vel *absolutum* quoque, vel *hypotheticum*.

§. LXXI.

Ex quo clarum fit, ius gentium non esse mutabile, non humanum, sed diuinum, quia est naturale; ac naturale sicuti necessarium, ita mutationis expers est.

§. LXXII.

Posterius inde potissimum probatur, quod gentes inter se sunt pares, nec superiorem & ex consequenti Legislatorem communem, præter DEVM, agnoscunt.

§. LXXIII.

Qui secus sentiunt, vel ignorantiam elenchi committunt, vel in logomachiam incidunt, vel obscurissimæ disceptationi locum faciunt: qualis occurrit, quando de consensu & pacto gentium moratarum aliquid in medium affertur, & hæc a barbaris distinguuntur.

§. LXXIV.

Sed differt tamen *lex natura nostra* a POSITIVA *diuina & humana*.

§. LXXV.

Diuinam plures in *uniuersalem* &

B 3

par-

particularem dispescunt. Sed LEX DIVINA POSITIVA UNIVERSALIS, quam excogitarunt nonnulli, non est dicenda *positiua*, quia iam in lege naturali *absoluta* & honestatis, temperantiæ ac decoris plenissima continetur; aut saltem ex illa fluit. Quod doctores impulit, ut ad eiusmodi legem positivam vniuersalem confugerent, hoc est: Non potuerunt isti causam inuenire sat stringentem, quare vetarentur varia incestus genera, ob quæ Deus expulerit gentes Cananæas; neque in aliis capitibus argumentum prohibitionis illico ratione *iuris externi* occurrebat. At multa sunt illicita e virtutis & sapientiæ fonte, cuius rei ratio reddi nequit, si solum quietem externam leui obtutu consideres. Deus vero virtutem ac bonum ordinem tam serio præcipit sectandum, quam ius necessarium: estque, re penitus expensa, in propatulo, quare tot in consanguinitate gradus prohibuerit, affinitatesque definiuerit, ne videlicet in varias impuritates proruerent mortales, sed continenter viuerent, euitatis libidinis occultæ tentationibus permultis. Ac quamuis negari nequeat, Deum promulgasse leges *arbitrarias*; nondum tamen constat de lege arbitraria vniuers-

uerfali, quæ merum arbitrium haberet pro fundamento. Id non inficior, potuisse id fieri: Sed quæritur nunc, an sit factum? ac num, præter necessitatem, multiplicandæ sint leges diuinæ? Quæ de statu integritatis proferuntur, ad causam non pertinent. Quare leges, quas reliqui pro vniuersalibus venditant, ego pro conclusionibus Ethicis virtutisque præceptæ consequentiis habeo. Ceterum *Curcellæus* eius aliquando legis primam mentionem fecit, deinde *Osiander*, post *Kulpifius* & illustris *Thomasius*, eam rursus destruens secundis curis: quam *Clausingius* denuo defendere fatagit.

§. LXXVI.

POSITIVA PARTICVLARIS certam gentem, puta Iudæos tangit, & in super peculiari REVELATIONE innotescit: cum e contrario naturalis omnes homines obstringat, & ex RATIONE ordinario modo patefiat.

§. LXXVII.

POSITIVA VERO HVMANA non vna, sed multiplex est. Quod ciuitates, tot iura ciuilia: quæ, nisi rationis expertia sint, occasiones peccandi præscindunt, fraudes cauent, & sic legem naturalem muniunt, ne tam facile mi-

gretur, vel eam explicant, & sensibus hominum stupidorum propiorem reddunt; vel etiam ex peculiari utilitate præceptis naturalibus aliquid adiiciunt, & *specialius* determinant. Vnde necessitas iuris ciuilis solide euincitur; ac Iurisconsulti vero sæpe numero in definitionibus enucleandis occupantur; describuntque, quid sit *furtum*, quid *manifestum* & *non manifestum*, quid *violentum*, quid non? quid *indebitum*, quid *metus*, quid *vir constans*? cetera. Sapientes ipsimet hoc possent, si attentamente cuncta circumspicerent, inuenire: sed cum hominum plerique ea dote non sint præditi; hinc prudentes iis commonstrant viam &, secundum definitiones datas varia themata decidunt, plures species collustrant.

§. LXXVIII.

An vero ius ciuile Romanum tanta sit sapientia refertum & ipsa, vt *Gravina* loquitur, RECTA RATIO, alia quæstio est. Saltem næui plures in eo obseruati sunt & obseruantur etiam nunc: nec dubium, quin nullius fere gentes leges careant ratione, æquitate, utilitate: quod contra *Gravinam* tenendum, qui Russorum Imperatori Romana iura suasit recipienda, quia sint ipsa ratio